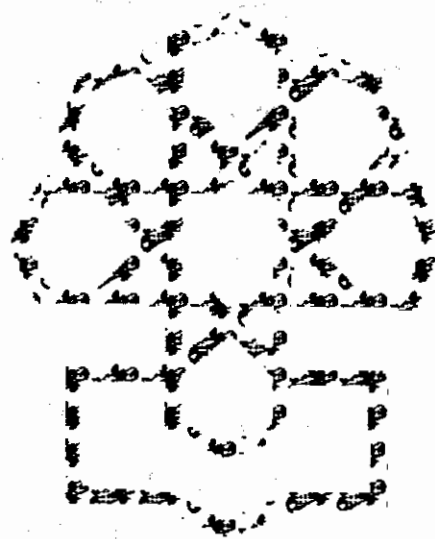

درباره طرح تفسیر عبارت «جانباز از کار افتاده کلی» در قوانین استخدامی نیروهای مسلح

معاونت پژوهشی
آبان ماه ۱۳۷۴

کار: دفتر بررسیهای حقوقی

کد گزارش: ۱۹۰۰۹۶۴

تفسیر عبارت «جانباز از کار افتاده کلی» در قوانین استخدامی نیروهای مسلح

عنوان طرح

شماره ترتیب چاپ: ۱۶۵۹

شماره چاپ سابقه: —

شماره دفتر ثبت: ۵۳۰

تاریخ چاپ: ۱۳۷۴/۷/۴

کمیسیونهای ارجاعی: امور اداری و استخدامی -
نهادهای انقلاب

مشخصات طرح

مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع رسانی فارابی

شماره: ۲۵۱۹

تاریخ: ۱۳۷۴/۹/۱۴

به علت عدم اجرای قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز از کار افتاده و مفقود الاثر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی مصوب ۱۳۷۳/۶/۳۰ مجلس شورای اسلامی در مورد پرسنل جانباز نیروهای مسلح، علی رغم گذشت بیش از ۲ سال از زمان تصویب - به دلیل پاره‌ای ابهامات و مشکلات - طرح تفسیر عبارت «جانباز از کار افتاده کلی» در قوانین نیروهای مسلح، توسط گروهی از نمایندگان محترم برای رفع مشکل تقدیم مجلس شورای اسلامی گردید.

به نظر تقدیم کنندگان طرح، مانع اصلی اجرای قانون مذکور، استنباطهای مختلف از عبارت «جانباز از کار افتاده کلی» در نیروهای مسلح علی رغم وجود عناوین مشابه در قوانین استخدامی آن نیروها می باشد. با وجود تصویب قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان در تاریخ ۱۳۷۴/۳/۳۱ و پیش بینی موضوع «جانباز از کار افتاده کلی» (بند ۵ ماده ۲)، این مشکل همچنان لاینحل مانده و موجب نارضایتی بخش قابل توجهی از جانبازان گشته است. لذا، برای حل معضل مذکور طرح دو فوریتی تفسیر عبارت «جانباز از کار افتاده کلی» در قوانین استخدامی نیروهای مسلح تقدیم مجلس شورای اسلامی گردید که دو فوریت آن به تصویب نرسید و طرح به صورت عادی مورد بررسی قرار گرفته است.

سابقه امر

حالت از کار افتادگی، وضع مستخدمی است که به علت نقص عضو یا علیل شدن ناشی از کار یا غیر آن قادر به ادامه فعالیت شغلی خود نمی باشد. اداره باپرداخت حقوق و وظیفه به فعالیت وی پایان می دهد. بدین ترتیب قانونگذار، مستخدمی را که به سببی مستقل از اراده خود از ادامه کار باز مانده است، حمایت می نماید.^(۱)

برای درک و استنباط صحیح از عبارت «جانباز از کار افتاده کلی» به کار رفته در قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ و قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز از کار افتاده و ... مصوب ۱۳۷۲/۶/۳۰ و یا عناوین مشابه آن در قوانین استخدامی نیروهای مسلح، سیر تحولات موضوع را به اختصار مورد بررسی قرار می دهیم:

۱- اولین قانون در مورد جانبازان از کار افتاده کلی، لایحه قانونی مصوب ۱۳۵۷/۱۲/۱۶ شورای انقلاب بوده که به موجب آن، کارمندان و زارتخانه‌ها، شرکتها و سازمانهای دولتی دچار نقص شده و یا از کار افتاده در جریان انقلاب اسلامی مشمول مواد ۸۰ و ۸۳ قانون استخدام کشوری ۱۳۴۵ شدند؛^(۲) یعنی معلولیت آنها ناشی از کار یا به سبب انجام وظیفه تلقی گردید.

۲- با تبصره الحاقی مورخ ۵۸/۶/۲۶ شورای انقلاب مفاد قانون فوق شامل پرسنل شهید یا از کار افتاده در راه به ثمر رساندن انقلاب اسلامی نیروهای مسلح ارتش جمهوری اسلامی ایران مشروط به تایید

۱- ابوالحمد، دکتر عبدالحمید: حقوق اداری ایران، تهران، انتشارات توس، ۱۳۷۱، ص ۱۹۱.
 ۲- ماده ۸۰ قانون استخدام کشوری ۱۳۴۵: هرگاه مستخدم رسمی به علت حادثه ناشی از کار یا به سبب انجام وظیفه، علیل یا ناقص شود به نحوی که از کار کردن باز بماند، تمام حقوق و تفاوت تطبیق حقوق و فوق العاده شغل او به عنوان حقوق و وظیفه در مورد وی برقرار می گردد.

وزارت دفاع ملی بود، شد.

۳- با تصویب لایحه قانونی مصوب ۱۳۵۸/۷/۱ شورای انقلاب، شهادت یا نقص عضو منجر به از کار افتادگی جزئی یا کلی بیمه شدگان مشمول قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴،^(۱) ناشی از کار تلقی شده (بند های الف و ب) و برقراری و نحوه محاسبه مستمری از کار افتادگی جزئی و کلی آنها نیز طبق مقررات تأمین اجتماعی خواهد بود (بند ج).

۴- بر اساس لایحه قانونی مصوب ۱۳۵۸/۹/۲۱، شورای انقلاب کلیه مستخدمین وزارتخانه ها، مؤسسات، شرکتها و سازمانهای دولتی مشمول حکم و مستلزم ذکر نام و مستخدمین شهرداریها و مشمولین قانون تأمین اجتماعی، شهید و از کار افتاده در راه انقلاب اسلامی را با رعایت مقررات مربوط به خود، مشمول احکام مربوط به از کار افتادگی و فوت به سبب انجام وظیفه تلقی نموده که بر این اساس باید حقوق وظیفه در مورد آنان یا ورثه قانونی شان برقرار و پرداخت گردد.

۵- قانون مصوب ۱۳۶۱/۱۱/۲۵ مجلس شورای اسلامی در ۱۴ ماده و ۷ تبصره به وضوح و شمول بیشتری نحوه برقراری و پرداخت حقوق وظیفه، از کار افتادگی وظیفه و عائله تحت تکفل جانبازان و شهدای انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی را مشخص نمود. در این مصوبه نیز تا حدودی تقسیم بندی و احکام مقررات استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵ و قانون تأمین اجتماعی مربوط به از کار افتادگی رعایت شد.

۶- در قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران که در ۱۳۶۶/۷/۷ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید سه حالت وضعیتی در مورد پرسنل جانباز و معلول در نظر گرفته شد که تا حدودی با مقررات و احکام ناظر بر از کار افتادگی در قوانین استخدام کشوری و تأمین اجتماعی متفاوت بود. به موجب ماده ۱۰۸ قانون ارتش این سه حالت عبارت بود از اینکه:

الف- خسارت وارده به عضو یا اعضای آنان و یا میزان کارایی از دست رفته شان جزئی بوده و ادامه خدمت بدون مشقت امکان پذیر باشد؛

ب- خسارت وارده بر عضو یا اعضای آنان و یا میزان کارایی از دست رفته شان به حدی باشد که ادامه خدمت توأم با مشقت باشد، در صورت تمایل شخصی ادامه خدمت می دهند، در غیر این صورت بازنشسته می گردند؛

ج- خسارت وارده بر عضو یا اعضای آنان و یا میزان کارایی از دست رفته، ادامه خدمت را از پرسنل سلب نماید و اگر بیش از یکسال بستری شوند باز نشسته می گردند.

بر اساس تبصره ۱۱ این ماده، تشخیص تطبیق و وضعیت پرسنل با این ماده و بندهای آن از نظر پزشکی بر عهده کمیسیون عالی پزشکی می باشد، (حسب مورد کمیسیون عالی پزشکی هر یک از نیروهای سه گانه، ستاد مشترک و وزارت دفاع موضوع ماده ۱۲۰ قانون ارتش).

۷- در ماده ۱۲۱ و بندهای «الف»، «ب» و «ج» قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱ مجلس شورای اسلامی مشابه ماده ۱۰۸ و بندهای «الف»، «ب» و «ج» قانون ارتش

۱- الف- ماده ۱۳ قانون تأمین اجتماعی ۱۳۵۴: از کار افتادگی کلی عبارت است از کاهش قدرت کار بیمه شده به نحوی که نتواند با اشتغال به کار سابق یا کار دیگری بیش از یک سوم درآمد قبلی خود را به دست آورد.
ب- ماده ۱۴: از کار افتادگی جزئی عبارت است از کاهش قدرت کار بیمه شده که با اشتغال به کار سابق یا کار دیگر فقط قسمتی از درآمد خود را به دست آورد.

در رابطه با پرسنل جانباز معلول می‌باشد، مگر در مورد بند «ج» ماده ۱۲۱ که قانون مقررات استخدامی سپاه در مورد بازنشسته شدن بستری شدن بیش از دو سال را به جای یک سال در قانون ارتش ذکر نموده است. چنانچه می‌بینیم در قانون ارتش و سپاه بر خلاف قانون تأمین اجتماعی موضوع مواد ۱۳ و ۱۴ مصوب ۱۳۵۴ و مقررات مصوب شورای انقلاب و خود مجلس به جای دو نوع از کار افتادگی جزئی و کلی، سه وضعیت را در رابطه با از کار افتادگی در نظر گرفته است.

۸- ماده ۲ قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان مورخ ۱۳۶۹/۲/۱۸ مصوب کمیسیون نهادهای انقلاب اسلامی مجلس شورای اسلامی، جانباز را به عنوان ایثارگرانی دانسته است که در راه انقلاب و جنگ دچار اختلالات و نقصانهای عارضی جسمی و روانی گردیده، در نتیجه در روند زندگی فردی و اجتماعی با محدودیتهایی مواجه شده‌اند.

تبصره ماده مذکور، درصد مجروحیت را عبارت از میزان عدم توانایی جسمی و روانی تعیین شده توسط کمیسیون پزشکی تعیین درصد بنیاد جانبازان دانسته و درصد مجروحیت کامل برای جانبازان را معادل واژه «از کار افتادگی کلی» در قوانین استخدامی دانسته است. قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ در بند «ه» ماده ۲، جانباز از کار افتاده کلی را کسی می‌داند که به تشخیص مراجع صالح (بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی و یا مراجع ذیصلاح نیروهای مسلح) از کار افتاده کلی شناخته شده و قادر به کار نباشد.

بر اساس ماده ۵ قانون مذکور با جانبازان از کار افتاده کلی طبق مقررات، مطابق قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز از کار افتاده کلی و مفقودالایر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی مصوب ۱۳۷۲/۶/۳۰ و اصلاحیه‌های بعدی آن رفتار خواهد شد.

۹- در قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز از کار افتاده و مفقودالایر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی مصوب ۱۳۷۲/۶/۳۰ و اصلاحیه‌های بعدی آن در مورد پیش‌بینی مشاغل سازمانی هم‌تراز با مشاغل قبلی جانبازان در دستگاهها با دو گروه بالاتر و یا عنوان مشابه به حسب قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت رفتار خواهد شد و بر اساس مقررات استخدامی مربوطه، با سنوات مقرر بازنشسته شده و پس از آن از حقوق بازنشستگی یا مستمری مربوط بهره‌مند خواهند شد.

در این قانون لفظ جانباز از کار افتاده کلی به کار برده شده است، بی‌آنکه متعرض نحوه تشخیص آن بشود.

اظهار نظر کارشناسی

برای استنباط صحیح از عبارت جانباز از کار افتاده کلی، موضوع قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز از کار افتاده و... مصوب ۱۳۷۲/۶/۳۰ مجلس شورای اسلامی و تطبیق آن با جانباز موضوع بند «ج» ماده ۱۰۸ قانون ارتش جمهوری اسلامی و بند «ج» ماده ۱۲۱ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران و نیز بند «ب» مواد یاد شده ناگزیر به بررسی سابقه امر شدیم؛ چراکه در قانون حالت اشتغال مذکور، نحوه تشخیص روشن نشده و جانباز از کار افتاده کلی تعریف نشده است.

۱- در بررسی مقررات وضع شده در مورد پرسنل مشمول مقررات استخدامی که علیل یا ناقص

گردیده و از کار افتاده شده‌اند، ماده ۸۰ قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵ تعیین تکلیف کرده و دولت را موظف به پرداخت تمام حقوق و تفاوت تطبیق حقوق و فوق‌العاده شغل به عنوان وظیفه برای مستخدم رسمی علیل یا ناقص و بازمانده از کار به علت حوادث ناشی از کار یا به سبب انجام وظیفه، نموده است.

۲- قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ در مورد بیمه شدگان مشمول قانون تأمین اجتماعی، از کار افتادگی کلی و جزئی را در مواد ۱۳ و ۱۴ بیان کرده و در ماده ۶۰ حوادث ناشی از کار را مشخص نموده است. به موجب بند «الف» ماده ۷۰ همان قانون، از کار افتاده کلی، بیمه شده‌ای است که درجه کاهش قدرت کار وی ۶۶ درصد باشد. بند «ب» همان ماده نیز در صد کاهش قدرت از کار افتاده جزئی را بین ۳۳ تا ۶۶ درصد دانسته و میزان مستمری استحقاقی آنها را در مواد ۷۱ و ۷۲ مشخص نموده است. همچنین بند «ج» ماده ۷۰، نقص عضو را کاهش قدرت کار بین ده تا سی درصد دانسته که به موجب آن فرد مشمول نقص عضو، استحقاق دریافت غرامت نقص عضو را خواهد داشت و میزان آن را مشخص نموده است. ماده ۷۴ همان قانون و مقررات تصویبی شورای انقلاب، حتی مصوبات مجلس شورای اسلامی تا زمان تصویب قانون ارتش با اندک تفاوتی در رابطه با پرسنل جانباز نیروهای مسلح و مستخدمین وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و مشمولین قانون تأمین اجتماعی، مقررات ناظر بر از کار افتادگی به سبب انجام وظیفه و حوادث ناشی از کار، قانون استخدام کشوری سال ۱۳۴۵ و قانون تأمین اجتماعی مصوب سال ۱۳۵۴ را در برقراری حقوق وظیفه و میزان آن، ساری و جاری می‌دانست.

۳- قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۶/۷/۱۷ مجلس شورای اسلامی سه وضعیت خدمتی را در رابطه با پرسنل جانباز و معلول در نظر گرفته است (ماده ۱۰۸):

در حالت اول: خسارت وارده بر عضو یا اعضا و یا کاهش میزان کارایی جزئی بوده و ادامه خدمت بدون مشقت امکان پذیر است و پرسنل به خدمت خود ادامه می‌دهد.

حالت دوم: در این حالت خسارت وارده بر عضو یا اعضا و یا کاهش میزان کارایی، ادامه خدمت را توأم با مشقت نموده و در صورت تمایل شخصی، خدمت ادامه می‌یابد، در غیر این صورت پرسنل بازنشسته می‌شوند.

حالت سوم: در حالت سوم خسارت وارده بر عضو یا اعضا یا کاهش میزان کارایی، ادامه خدمت را از پرسنل سلب می‌نماید. این پرسنل و کسانی که بیش از یکسال بستری شوند بازنشسته می‌گردند.

قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱، همان حالتها و احکام را در ماده ۱۲۱ و بندهای آن در نظر گرفته و فقط در بند «ج» برای بازنشسته شدن به جای یک سال در قانون ارتش، مدت ۲ سال را ذکر نموده است.

۵- در تبصره ماده ۲ قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۶۹/۲/۱۸ کمیسیون نهادهای انقلاب، درصد مجروحیت را عدم توانایی جسمی و روانی جانباز به تشخیص کمیسیون پزشکی تعیین درصد بنیاد جانبازان دانسته و درصد مجروحیت کامل را معادل واژه از کار افتادگی در قوانین استخدامی می‌داند.

۶- بند «ه» ماده ۲ قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ مجلس شورای اسلامی، جانبازانی را که قادر به کار نباشند به تشخیص مراجع صالح (بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی و یا مراجع ذی صلاح نیروهای مسلح) جانباز از کار افتاده کلی شمرده است.

۷- با در نظر گرفتن سابقه امر در مورد طرح تفسیر عبارت «جانباز از کار افتاده کلی» در قوانین استخدامی نیروهای مسلح به شرح ذیل اعلام نظر می‌گردد:

- جانبازان موضوع بند «ج» ماده ۱۰۸ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۳۶۶/۷/۷ و یا بند «ج» ماده ۱۲۱ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱ از مصادیق بارز جانباز از کار افتاده کلی موضوع ماده واحده قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز از کار افتاده کلی و مفقودالامر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی مصوب ۱۳۷۲/۶/۳۰ مجلس شورای اسلامی است.

- پرسنل موضوع بند «ب» ماده ۱۰۸ قانون ارتش و بند «ب» ماده ۱۲۱ قانون مقررات استخدامی سپاه از نظر خسارت وارده متفاوتند. آنان بیشتر از کار افتاده نظامی هستند که احتمالاً ادامه خدمت نظامی شان نیز با مشقت توأم است؛ در حالی که بند «ه» ماده ۲ قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی، جانبازان از کار افتاده کلی را کسانی که قادر به کار نباشند به تشخیص مراجع صالحه می‌داند. بنابراین جانبازان موضوع بند «ب» مواد ۱۰۸ قانون ارتش و بند «ب» ماده ۱۲۱ قانون مقررات استخدامی سپاه، جانبازان از کار افتاده کلی برای برخورداری از قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید و جانباز از کار افتاده مصوب ۱۳۷۲/۲/۳۰ نمی‌باشند.